

Святослав
МАТВІЙЧУК

Олена
ПЕВАНДОВСЬКА

ДЯДЬКО АНДРІЙ

РОЗКРАДАЧ

«СОЦІАЛІСТИЧНОЇ ВЛАСНОСТІ»

З настанням літа голод дещо послабив свої гадючі обійми. Але ковбаса та гречаники, звичайно, на столі не з'явилися. Втім, ними не часто ласували і раніше, за ліпших часів. Хіба що на Різдво чи Пасху. А так — хліб, борщ, сало, картопля.

Посипана сіллю картопля і велика духмяна шкварка. Що може бути смачнішого? Ясна річ, що нічого. Проте так думалось тоді, коли у світлиці метушилась мати, кашляв на печі батько, муркотів кіт, борюкалися менші брати. Тоді, коли життя хоч якось було схоже на життя. А зараз...

Зараз Андрій, наче той пластун на передовій, повз у напрямку жита, що вже наливалось. П'ятнадцять метрів, десять, п'ять... Земля суха, кам'яниста. Лікті і коліна стерті мало не до крові. Але нічого: нареже колосків — буде чим нагодувати малих братів та сестру. Тим більше, що це дуже просто: нам'яв зерна — і до рота. Кілька жмень — і вже більш-менш наситився. А раз так, то і небезпека голодної смерті віддалилася.

Ось і знайомий виярок. Він вже не вперше рятував Андрія. Підсобить і цього разу. Проте згадане станеться дещо пізніше, коли полотняна торбинка, яку прихопив з собою разом з уламком старого леза, що слугувало ножем, наповниться колосками. Тоді хлопець пірне в рятівну трав'янисту щілину та дістанеться села вже з іншого боку, де нікому і в голову не прийде, що ще півгодини тому він крався до колгоспного жита.

Чи не зайва ця пересторога? Аж ніяк. Зрізування колосків на початку тридцятих прирівнювалось до тяжкого державного злочину і каралось з усією суворістю, на яку був здатний більшовицький владний механізм. Не щадили ні дорослих, ні дітей. Більше того, в серпні 32-го, тобто на початку голодомору, в дію увійшов ганебний закон, що передбачав смертну кару за розкрадання «соціалістичної власності». За пом'якшуючих обставин такі «антидержавні злочини» каралися 10 роками виснажливої праці в Сибіру чи на Півночі. Так що ризик, на який йшов чотирнадцятилітній Андрій, був більш, ніж реальний. Один необережний крок — і ти в таборі, звідки майже ніхто не повертався. І це в кращому випадку. В гіршому — розстріл у холодному цегляному підвалі ОДПУ.

Правда, раз таки не пощастило. В одну із вилазок, коли, пригинаючись та притискаючи до грудей торбинку з зерном, просувався до рятівного виярка, ніс до носа зіткнувся з двома дебелими польовими об'їждчиками, що скелями вирости з-під землі.

Розмова була короткою: кілька ляпасів, пара дужих штурханів, аби відбити навіть гіпотетичну охоту втекти, та міцний вузол мотузка, що охопив зап'ястя заломлених за спину рук. Затим все промайнуло, наче в тумані: стежина, що змією крутилася поміж конюшини, дощатий місток, під яким дзюркотів струмок, ліс, що стіною став перед конвоїрами і малолітнім бранцем, та хатина на галявині, куди, власне, і прямували.

Надтріснуто скригнули двері, лягнула клямка, заскрежетав ключ у замку — і Андрій опинився в тісній темній кімнатці з купою прілої соломи у кутку. З вікна, що було прорізане мало не під стелею, сочилось тьмяне світло. Але його явно не вистачало. Тож у приміщенні переважали брудні тони: майже чорна долівка, такі ж стіни та дещо світліші і тому брунатні дошки навколо віконця.

Разом з цими невеселими враженнями в ніс вдарив і різкий вогкий запах. Щось специфічне таїлося в ньому, незнайоме і навіть небезпечне. Подібний дух йшов колись від мокрої і дуже тонкої шкіри, котру якимось приніс додому батько. Проте все це Андрій осмислив дещо пізніше. Зараз же він повернувся до дверей і щосили затабаранив кулаками:

— Дядечку, відчиніть! Я ж для братів збирав. Голодні вони у мене. А мати з батьком померли...

Та ніхто не відчинив дверей і навіть не обізвався. Знесилений хлопець опустився на соломку. Його охопив відчай.

Але що це? Солома зашелестіла, заворушилась, і голого тіла торкнулося щось бридке і вогке. «Господи, та це ж гадюка!» — стрельнуло у мозку. В ту ж мить довгий і товстий живий мотузок, звиваючись, сковзнув у протилежний куток. За ним — другий, третій, четвертий...

— Рятуйте! — не своїм голосом заволав Андрій. — Тут гадюки!

Цього разу конвоїри підійшли до дверей майже впридул. Проте замість скрежетання у замку ключа, яке б мало означати, що двері відчиняють, хлопець почув, як один об'їждчик сказав іншому:

— Дай-но йому, Васю, щоб замовк і не скиглив більше.

Однак Василь виявився людиною і не взяв гріх на душу. Натомість він умовив старшого за посадою відпустити Андрія. Мовляв, хай іде, малий ще...

Щодо клубка плазунів, які мало не до смерті налякали хлопця, то ними виявилися не гадюки, а вужі. Так Андрію поталанило вдруге.

(Продовження. Поч у №№ 1-2).